

SINIF İÇİ DİSİPLİNDE OTORİTE

Vakur ÇİFÇİLİ (*)

ÖZET

Sınıf yönetimi becerisi, öğretmenlerde aranan öncelikli niteliklerdir. Sınıf içi disiplin de, sınıf yönetimi becerisine etki eden daha çok müdahale ve önlem tekniklerini içeren bir kavramdır. Bu makale de sınıf içi disiplin konusunda, öğretmenin yönetici özelliği ve otorite kullanımı hakkında teorik ve uygulamaya dönük bilgiler verilecektir. Öncelikle sınıf içi disiplin kavramı sınıf özellikleri ve disiplin kuramları paralelinde ele alınacak sonrasında disiplinsiz davranışlara örnekler verilecektir. Sonraki bölümde ise otorite kavramı teorik olarak ele alınacaktır. Aynı zamanda otoriter öğretmen ve disiplinsizliği önleyici müdahalelere örnekler verilecektir. Otorite kavramı, öğretmenlerin mesleki ve kişisel anlamda sergiledikleri tutum ve davranım örneklerini içermektedir. Öğretmenin otoriter bakış açısı ve uygulamaları, verdiği ders kadar sınıf yönetimi ve öğrenci başarısını da etkilemektedir. Bu anlamda otorite ve disiplin kavramlarının incelenmesinin, öğretmenlerimizin sınıf içi uygulamalarında da yarar sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar Sözcükler: Öğretmen, Otorite, Sınıf İçi Disiplin, Disiplin.

ABSTRACT

Classroom management is prioritized among a range of other teacher skills. Classroom discipline is a concept more related with intervention and precaution techniques, interacting with classroom management skill. In this article, theoretical and practical information about teacher's managerial skills and authority usage in terms of classroom management will be presented. First, the classroom discipline concept will be analyzed with respect to classroom characteristics and discipline theories, and then the undisciplined behaviours will be exemplified. Following this, the "authority" concept will be theoretically examined.

* İstanbul Üniversitesi Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi.

Likewise, preventing undisciplined behaviour and teacher with high authority and interventions will be exemplified. The concept of authority comprises teachers' personal and occupational attitude and behaviours. Teachers' authoritarian perspective and applications affect students' success as much as classroom management and his/her teaching. In this context, the analysis of the concepts "authority" and "discipline" is considered to be useful for classroom practise and implementation.

Key Words: Teacher, Authority, Classroom Discipline, Discipline.

GİRİŞ

Artık ülkemizde eğitim programları, yeni nesilleri bilgiyi depolamak amacıyla değil, bilgiyi sorgulamak amacıyla yetiştirmek zorundadır. Bu zorunluluk, felsefi anlamda, "yapılandırmacılık" ilkesinin her örneğinde açıkça vurgulanmaktadır. Yapılandırmacı anlayış, tahmin et, yap ve analiz et gibi bilişsel terminolojiyi yoğun olarak kullanır (Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı, 2006). Sıklıkla özellikleri farklı kaynaklarda dile getirilen bu anlayış, öğretmenin sınıf içi eğitim ve yönetim yükümlülüklerinde de değişiklikleri beraberinde getirmiştir.

Öğrenme, öğrenilirken öğrenilen bir süreçtir. Öğrencinin dış dünya ile ilişkisi öğrenmeye katkı veren bir gerçektir. Bütün her şey beyinde olup biter. Öğretmenin, eller kadar zihni de meşgul eden etkinlikler geliştirmesi gerekir. Bununla birlikte öğrenme, bireyin dış dünya ile etkileşimi ve kendi deneyimlerinden sonuç çıkarmasıdır. Bütün bu anlamlarla, yapılandırmacı yaklaşımın niteliği öğretmenin eğitici görevi ile birlikte, yönetsel özelliğini de kolaylaştırmaktadır.

Yapılandırmacı anlayışı benimseyen sınıf ortamlarında öğretmenlerin, geleneksel öğretim anlayışındaki gibi disiplin sağlayıcı ve bilgi dağıtıcı rollerini bir tarafa bırakıp bir danışman gibi davranmaları beklenmektedir. Danışmanlık, sınıfta öğrencinin ders aktifliğini kabul etmek, yardımcı olmak, işbirliğine ve grup çalışmalarını özendirmek, iletişim ve etkileşimi canlı tutacak inançlara sahip olmak olarak açıklanabilir. Bu farklı değişimin sınıf içi disiplin kavramı boyutunda hiçte beklenen sonuçları değil, aksine yıllarca tartıştığımız sonuçları vermeye devam ettiğini görmekteyiz. Öğretmen katı disiplin anlayışını devam ettirmekte, otoritesine mutlak uyum ve mutlak itaat beklemektedir. Bu durumda sınıf içi disiplin ve otorite kullanımı konularının teorisini hatırlayıp, yeni anlayışa tekrar uyarlamak gerekmektedir. Yazında, öncelikle sınıf içi disiplin ve devamında otorite kavramlarının kuramsal boyutları ulusal ve uluslararası kaynaklar taranarak yorumlanacaktır.

SINIF İÇİ DİSİPLİN

Disiplin sınıflarda, öğretmen öğrenci yaşantılarında basitçe öğrencinin eğitim öğretim yaşantılarına yaptırım gücü katan bir kavram olarak tanımlanabilir. Ancak disiplin sadece sınıf birliktelikleri için değil, birden fazla insanın bulunduğu bütün gruplarda beraberce ortak amaca hizmet için seçilerek konulmuş kuralları kapsayan bir bütündür. Ya da disiplin olumsuz davranışların meydana gelmesini önlemek için tutarlı ve kararlı davranışlarda bulunmaktır (Erdoğan, 2008: 116). Uygulamalara bakıldığında ve kaynaklarda çoğu kez disiplin ceza kavramı ile eşleştirilmektedir. Oysaki yaptırım ve kural bütünleri sonuç davranışlarla bir tutulamaz. Ceza kabul edilemeyecek davranışa verilen bir tepkidir. Cezaya götüren ise disiplinin oluşturduğu kurallardır.

Sınıf içi disiplin kavramında öncelikle, öğretmenin yöneticilik özelliklerinin irdelenmesi gerekir. Yönetimin gereği disiplini oluşturmaktır. Buna karşın öğretmenin disiplin konusundaki çabaları, zaman zaman öğretim süresini geçebilmektedir. Çeşitli çalışmalarda, sınıf içi düzenin sağlanması için harcanan sürenin öğretim sürecinin yaklaşık %50'sini oluşturduğu (Jones, 1987) ve yeni öğretmenlerin birinci sırada sınıf yönetimi sorunlarını belirttikleri görülmektedir (Akt.: Gürşimşek, 1999: 41).

Sınıf içi disiplin; sınıfların özelliklerinin, sınıf yöneticisinin mesleki ve kişisel özelliklerinin, sınıf yöneticisinin uygulamaları ve etkinliklerinin kapsamında değerlendirilmelidir. Örneğin; sınıflar kendine özgü nitelikleriyle uygulanacak disiplinin ara yüzünde değişime neden olabilmektedir. Öğretmen yönetim anlamında bu nitelikleri inkar ettiği ya da benimsemediği zaman öğrenciyle arasında güç mücadelesi başlamakta ve müdahaleler sertleşmektedir.

Sınıfların yapısının kendine özgü nitelikleri vardır. Weinstein'e (1996) göre bu nitelikler,

Çok Boyutluluk: Sınıfta ise aynı anda çok değişik etkinlikler bir arada yapılmaya çalışılmaktadır. Sınıf ortamında öğrencilerin bir kısmı kitap okumakta, bir kısmı yazı yazmakta, bir kısmı da kendi aralarında tartışmaktadır.

Yakınlık: Olayların anında meydana gelmesi. Sınıf olaylarını ileri bir zamanda düşünmek mümkün değildir.

Tahmin Edememe: Ne kadar iyi planlama yapılırsa yapılsın, sınıf olaylarının önceden tahmin edilmesi mümkün değildir.

Açıklık: Sınıf olaylarında gizlilik yoktur. Sınıfta yaşanan olaylar öğrencilerin gözü önünde meydana gelen olaylardır.

Ortak Tarih: Bir öğretmenin yılı boyunca sınıfta birçok olay meydana gelir. Sınıf bir aileye benzer. Geçmişte yaşanan olumlu ve olumsuz bir çok olayı, sınıf ailesi birlikte yaşar (Akt.: Çelik, 2002: 2-3).

Öğretmenin özellikle "ortak tarih" niteliğini benimsemediği anlarda iletişim ve etkileşim zorlaşmakta, öğretmen hakimiyeti kurma anlamında sert tutum ve davranışlar göstermektedir. Özellikle branş öğretmenleri, bu anlamda dezavantaja sahiptirler. Onların sınıfa ve sınıfın öğretmene uyumu çok zor olmakta, süreç sancılı yaşanmaktadır. Oysa ki sınıf öğretmenleri bu güçlüğü kolayca aşmaktadır. Araştırmalarda buna benzer sonuçları görmek mümkündür. Örneğin; yeni müfredat ve değişen sınıf yönetiminin öğretmen davranışlarına yansımaları araştıran Özpolat ve Bayındır (2007) sınıf öğretmenlerinin yeni anlayışa göre sınıfın yönetilmesinde çoğunlukla öğrenci ve öğrenme merkezli hareket ettiklerini tespit etmiştir.

Her sınıfta uygulanabilecek tek bir disiplin kuramı olamaz, eğitimci girdiği sınıfın özellikleri ve ruhu paralelinde uygun kuramı hayata geçirebilir. Uzmanların öne çıkardığı başlıca disiplin kuramlarına ait uyarlanabilir bilgilerin, uygulamalarda öğretmenlere yön gösterici olacağı tahmin edilmektedir. Disiplin kuramları kısaca;

KOUNIN Modeli

Kounin (1977) kuramında sınıfta disiplini sağlamada, kaos teorisi ve dalga etkisine dikkat çeker. Ona göre öğretmen, bir öğrencinin istenmeyen davranışını düzeltince, bu olay, diğer öğrencilerin de davranışını etkiler. Kurama göre öğretmenin, her an sınıfta olan biten her şeyden haberdar olduğunu hissettirmesi gerekir.

REDI ve WATTENBERG Modeli

Redi (1959) kuramında istenmeyen davranışın sınıfta çok çabuk yayılabileceğini savunur. Öğretmen istenmeyen davranışa müdahaleden önce yayılma potansiyelini değerlendirmelidir. Öğretmen istenmeyen davranışın yayılma potansiyeli yüksek ise derhal duruma müdahale etmelidir. Ancak istenmeyen davranışın yayılma potansiyeli düşük ise, öğretmen davranışı görmezden gelebilir veya doğru davranışın ne olduğu belirtilebilir.

DREIKURS Modeli

Dreikurs'a (1982) göre öğrencilerin temel ihtiyaçları vardır. Öğretmenin sınıfta bunları dikkate alması şarttır. İstenmeyen davranışlar tanınmak, dikkat çekmek, güç aramak, intikam almak, yetersizlik göstermek gibi amaçları olan davranışlar olarak görülmelidir. Öğretmen bunları fark edebilmeli ve mücadele edebilmelidir. Dreikurs modeli öğretmeni üç tipte tanımlar; otokratik, serbest, demokratik.

JONES Modeli

Jones'a (1979) göre modelin temeli öğrencilere kendini kontrol etmeleri adına destek sağlamaktır. Öğretmen sistematik olarak beden dilini iyi

kullanmalı, öğrenciyi cesaretlendirmeli, bireysel yardım sunmalı ve zaman kaybını önlemelidir. Öğretmenlerin sağlayacağı bireysel yardım, öğrencileri işi tamamlamaya daha fazla yöneltecektir.

GINOTT Modeli

Ginott'a (1971) göre disiplin bir dizi küçük zaferler bütünüdür, disiplini sağlamada en önemli faktör öğretmendir. Öğretmen görmek istediği davranışlar için, önce kendi doğru model olmalıdır. Kırgınlık yaratacak nitelermelerden çok, öğrenciyi uyarırken "ben mesajları"nın verilmesi gerekliliğini vurgular.

CANTER Modeli

Canter'a (1976) göre, öğrencilerin sorumlu davranışları sergilemeleri gerekir. Aile ve toplum için şarttır. Bu nedenle, öğretmenler disiplini sağlamak adına girdikleri ilk derste beklenti ve duygularını açıkça belirtmelidirler. Sınıf kuralları uygun bir yere asılmalı ve bu konuda ısrarcı olunmalıdır.

GLASSER Modeli

Glasser (1985) önceki kuramında, sınıf kuralları ve disiplin konularıyla ilgili toplantıların etkisini savunur. Kural ve kurala uyma konusunda kararlılık şarttır. Daha sonra ise kalite konusuna yoğunlaşmış, öğretimin iyileştirilmesi gerektiğini söylemiştir. Kalite için öğretmenlerin öğretim yöntemlerini değiştirmesi gerekmektedir.

Bu modellerin hüküm sürdüğü disiplin bütününe uygulamalarına bakıldığında, farklılıklar gözlemlenebilmektedir. Öğrenciler de, farklı yaklaşımlarıyla derse ve öğretmenlerine karşı tavır alabilmekte ve arkadaşlarını etkileyebilmektedir. Öğretmenler ise bu tutumlara karşı taraf olabilmekte ders aktarımları etkilenebilmektedir. En becerikli öğretmenlerin derslerinde bile zaman zaman öğrencilerin uygunsuz davranışlarda bulunması kaçınılmazdır ve bununla ilgilenmek gerekmektedir. Ancak disiplini öğretmenlikten ayrı ele alarak öğrencilerin uygun olmayan davranışlarıyla baş etmek olarak değerlendirmek yanlıştır. Benzer şekilde, uygunsuz davranışı en aza indirmek üzere öğrencilerde korku uyandırmak, onların üzerinde baskı uygulayarak ve sindirerek disiplin sağlamaya çalışmak daha büyük bir hatadır. Böyle bir davranış yalnızca öğrencilerin etkili bir şekilde öğrenim görebilecekleri uygun ortamı oluşturma çabalarını bozacağı için değil aynı zamanda dikkatinizi düzeni sağlamak üzere sizin öğretmenlik kalitenizi geliştirme konusunda yapabileceklerinize yönelmenizi engelleyeceği için de sakıncalıdır (Kyriacou, 1998: 79).

Disiplinsizliğin sınıfa yansması farklı davranış bozukluklarını da meydana getirmektedir. Öney ve Karadağ'ın (2006) İlköğretim birinci kademe

öğrencilerinin sınıf içi olumsuz davranışlarını incelediği araştırmasına göre öğrencilerin sınıf içi gösterdiği olumsuz davranışlar şunlardır;

1. Hatırladıktan sonra çalışmaya başlanması
2. Çalışmayla ilgilenmeme
3. Çalışmaların bitirilmemesi
4. Yönlendirmeleri izlememe
5. Dikkatsizce çalışma yapılması
6. Sırada oturmama
7. Diğer öğrencilerin çalışmalarının bölünmesi
8. Uygunsuz zamanda konuşma
9. Gerçeği söylememe
10. Argo kullanma
11. Etkileşime girmeme
12. Öğretmenden sürekli onay isteme
13. Bağırma
14. Yaş düzeyine uygun olmayan oyunlar oynama
15. Grup faaliyetlerinde yer almama
16. Kolayca vazgeçme
17. Paylaşmak istememe
18. Belli bir fiziksel nedeni olmadan hasta olduğunu iddia etme
19. Sorumluluktan kaçma
20. İşbirliği yapmama
21. Sınıfta ve okulda düzensiz olma
22. Sınıftaki araç gereçleri tahrip etme
23. Sinirlenme
24. Çalma
25. Çalışmasını bitirmeme

En masumundan en yıkıcısına kadar bu davranışlara, öğretmenler büyük oranda müdahale edebilir ve bu müdahalesinden sonuç alabilir. Bu konuda öğretmenin müdahale zamanı ve müdahale niyeti önemlidir. Zamansız ya da geç kalınmış müdahaleler uyumsuz davranışı değil kişiyi muhatap almaktadır. Aynı şekilde niyet, uyumsuz davranışı ortadan kaldırmak değil, kişiye ceza vermek amacı taşıyor ise müdahale intikamcı ve otokratik bir anlayışa hakimdir.

Davranış bozuklukları geniş bir yelpazede yer almakla beraber, öğretmenlerin sınıf içi uygulamaları ve ders aktarımlarındaki çeşitlilikler de bu davranışlara zemin hazırlayabilmektedir. Öğretmenlerden bazılarının görmezden geleceği davranışlar, diğer öğretmenler için kesin ve hemen müdahale gerektiren bir kapsamda ele alınabilmektedir. Ayrıca, öğretmen ve öğrencinin beklentileri, okul kültürü de bu tip olumsuz davranışlara müdahaleyi yönlendirebilir. Öğrencinin davranış bozuklukları farklı nedenlere bağlı olarak ortaya çıkabilir. Örneğin;

Sıkıntı - Motivasyon Kaybı: Sınıf içi etkinlikler ilgi ve dikkat çekmezse veya çok uzun süre devam ederse, çok kolaysa ya da önemsiz görünüyorsa; bütün bunların sonucunda öğrencinin motivasyonu kırılabilir.

Bilişsel Çabanın Uzun Sürmesi: Akademik işlerin çoğunda bilişsel çaba harcamak gerekir. Bilişsel çaba çoğu öğrenci için, kesintisiz devam ettiğinde işlerin zorluk derecesi artmaktadır.

Verilen Görevi Yapamamak: Yönergeler açık ve anlaşılabilirlikten uzaklaştığı anda, öğrenci ne yapacağı konusunda şüpheye düşebilir. Anlamakta güçlük çektiği bir işi yapmaktan kaçır ve verimini uyumsuz davranışlarda göstermeye başlar.

Olumsuz Önyargı: Öğrencilerden bazıları eğitim öğretim yaşantılarına ön yargılı yaklaşabilirler. Okul başarısı onlar için değersizdir, zordur, önemsizdir. Bu anlamda çabaya girişmekten vazgeçerler. Bunun için de derslere geç girerler, umursamaz davranırlar.

Akademik Güvensizlik: Bazı öğrencilerin öğrenme konusunda özgüvenleri zayıftır. Geçmişte yaşadıkları akademik başarısızlıklar, onlara bu konuda öğrenilmiş çaresizliği öğretmiştir. Tekrar aynı başarısızlıkları yaşamamak için, ilgisiz davranabilir ve öğrenmeden kendilerini soyutlarlar.

Duyusal Problemler ve Sosyal İlişkiler: Öğrenciler okuldaki sosyal yaşantılarında karmaşık bir süreç yaşamaktadırlar. Sevgileri ve nefretleri uç noktalarda yaşayabilir, aralarındaki sorunları sınıf ve ders ortamlarına taşıyabilirler. Bununla birlikte duygusal problemleri nedeniyle sınıf ortamına uyum sağlayamayabilir ve akademik düzene ayak uyduramayabilirler.

Disiplinsizlik boyutunda olası nedenlerin paralelinde, yaşamdaki birçok etkinliğe katılma konusunda tercih özgürlüğü olan öğrencilerin, sınıf içi etkinlikler ve ders söz konusu olduğunda böyle bir özgürlüğü yoktur. Eğitim sürecinde, tüm etkinliklerde belli belirsiz bir çekingenlik bulunmaktadır. Öğrenciler bu etkinliklerde gönüllü değillerse, tutum ve davranışlar değişebilmektedir.

OTORİTE

Sınıf içi önder kişilik öğretmendir. Öğretmen önder kişiliği doğrultusunda otorite kullanma hakkına sahiptir. Otoritenin kullanım tarzı ve kullanımındaki farklılıklar sınıf ortamına bağlı olduğu kadar, öğretmenin kişilik ve karakter özelliklerine de bağlıdır. Öğretmen görevinin bazı kısımlarını yerine getirirken

otorite bilgisinin uygulanması sürecinde, mesleğinin ve bireysel özelliklerinin yönlendirici etkisi bulunmaktadır.

Statüsünü göstermek

Başarılı bir şekilde öğretmek (öğretim becerisi)

İdari kontrolü sağlamak (sınıf üzerinde kontrol sağlamak)

Öğrencinin davranış bozukluklarıyla etkili bir şekilde mücadele etmek. Bunların her biri birbiriyle ilişkili olsa da tümü öğretmenin otoritesine ayrı ayrı katkıda bulunmaktadır (Kyriacou; 1998: 82).

Uygulamalara bakıldığında pedagojik metotlar, otorite ilkelerini barındırmaktadır. Otorite fiziksel zorlama olmadan itaat ettirme gücü olarak tanımlanabilir. Otorite sosyal ve psikolojik bir kavram olmakla beraber, kazanılması gereken bir yetenek, sevgi, saygı unsurlarının şekillendirdiği bir eğitim sürecidir (Pain ve Béranger; 1998: 135).

Yukarıda sayılanlardan bağımsız olarak düşündüğümüzde, otorite kullanımı öğretmenin içinde bulunduğu statü ile de ilgilidir. Statü sosyolojik bir terim olmakla beraber, çevre değişkenleri kavramın algılanmasında yönlendirici etkiye sahiptir. Statü, toplumun öğretmene bakış açısıyla şekillenip, öğrenci ve yakın çevresinin öğretmene duyduğu saygı ve güven duygularıyla varlığını belli eder. Öğretmenin görev yaptığı kurumdaki kıdemi ve yönetimde aldığı görevlerde statüsüne katkı sağlamaktadır.

Öğretmenin mevcut statüsüne uygun hareket etmesi otoritesini sahlendiğini de gösterir. Statü sahibi öğretmen buna uygun davrandığı taktirde, otoritesini karşısındakine güçlü ve hükmedici şekilde hissettirir. Öğretmenin sınıf içindeki otoritesinden elde ettiği haklar da buna katkı sağlar. Örneğin; öğretmen sınıf içinde serbestçe hareket edebilir, konuşmaları bölebilir, bir etkinliğin veya farklı bir uygulamanın başlamasını isteyebilir ya da sonlandırabilir. Statüden farklı olarak, otoritenin diğer bir kaynağı da öğretmenin nitel ders başarısıdır. Öğretmenin ders sırasında kullandığı materyaller, farklı yöntemler, sorduğu sorulardaki itina onun bilgili ve güvenilir bir kişilik olarak anlamlandırılmasına yardımcı olur. Bu inanış öğretmenin otoritesine saygıyı da beraberinde getirir.

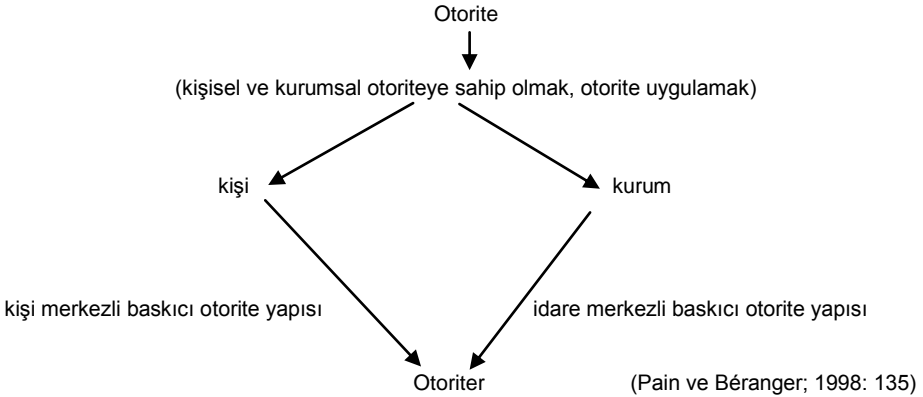
Sınıf içi otoriteyi sağlamanın en öncelikli koşulu öğretimin iyi olmasıdır. Kötü bir öğretim öğrenciler tarafından hakaret olarak kabul edilebilmektedir. Bununla beraber, öğretmenin çabaları sonuç vermemekte, grup dinamizmi oluşturulamadığı için sınıfta istenmeyen davranışlar gözlemlenebilmektedir. Bu durumda, öğretmen otoritesini belli etmek için sözel hakaretlere ya da fiziksel darpa başvurmaktadır. Sınıf içi şiddet aslında hakimiyet mücadelesidir.

Otorite sosyal ve psikolojik bir terim olmakla beraber, hükümünü yönetim biliminde göstermektedir. Otorite fiziksel zorlama olmadan itaat etmek olarak açıklanabilir (Pain ve Béranger; 1998: 134). Béranger ve arkadaşlarının araştırmasında, otorite kişi ve kurum bazlı olarak ele alınmaktadır. Ve her iki

durumda da baskı oluşturan öğeler bulunmaktadır. Birey bu öğelerin baskısı neticesinde otoritesini kullanma gereksinimi duymaktadır.

Otorite kullanma gereksinimi öğretmenlik için gereklidir. Bu gereklilik, karışıklıkları düzenlemek ya da acemice yapılan gürültü ve düzensizlikleri sağlama için değildir. Otoriteyi sadece basit bir eğitim davranış örneği olarak ele almak yanlış olur. Otoritenin ana unsurunu bilmek ve toplumsallaştırma oluşturur. Öğretmen kullandığı otorite ile toplumsallaştırmayı yani o topluluk içinde yaşamayı öğrenmeyi, birileri ve diğerlerinin özgürlük kaidelerine saygı göstermeyi amaç edinmelidir (Pain ve Béranger; 1998: 137).

Otoritenin evrim sürecinde, pedagojik metodlara da gereksinim duyulabilir. Bu durumda disiplinsizlik örnekleri çoğunluktadır. Prost'a (1992) göre bu disiplinsizlikler eğitim metodlarını da içine alan motivasyonu düşük çocukların kriz anlarıdır, aynı durum öğretmene göre otoriter bir stratejiyi gerektirir; çocuklara göre ise bu değişimin etkileridir. Bu değişim fiziksel, psikolojik, sosyolojik ya da öğrenme alıntılı olabilir. Bu durumda zorunlu farklılıklar, zorunlu değişimleri gerektirir.

Gloton'a (1974) göre öğretmen otoritesini sınıf içinde kurmak için bir veya birkaç davranış ortaya koyar. Bu davranışlar; yer, zaman ve sınıf organizasyonuna ait olabilir. Fiziksel etkenler bu tip davranışı şekillendirir. Öğretmenin anlık duygularına bağlı olabilir. Öğretmenin disiplinsizliğe müdahalesini yönlendirir. Pedagojik alt yapıya sahip bu tip davranışlar, öğretmenin müdahalede etğe uygun davranışını diğerlerinden ayırır. Beranger ve Pain'in (1998) önleyici davranışlar olarak nitelendirdiği davranışlar, öğretmenin uyguladığı geleneksel davranışları içine almaktadır. Bunlar;

a) Caydırma: Öğretim yılının başlangıcında ve süreç içinde defalarca başvurulan davranışlardır. Öğretmen sınıf ve öğretimin kaidelerini

açıklama, tekrar etme ihtiyacı duyar. Caydırma davranışları koruyucu fonksiyonları da barındırmaktadır. Bu fonksiyonlar aslında var olan düzeni korumak amaçlıdır. Öğrenciler kurala karşı gelmez, yapılması gerekeni yaparlar.

- b) Pedagojik organizasyonlar:** Özellikle alt sınıf seviyelerinde oldukça verimli sonuçlar alınabilmektedir. Sınıfın öğretime hazırlığı sınıf ortamına asılarak duyurulabilir. Farklı derslerde oluşturulacak atölye çalışmaları, grup çalışmaları otoriteyi zorunlu kılmaktadır. Bununla beraber, uygulamadaki pedagojik elemanlar öğretmene yardımcı olur. Özellikle teorik bilgiler, sınıf içi sözel hitap çeşitlemeleri, ara etkinlikler, saygı ve kabul konuşmaları, övgü cümleleri bu konuda ön plandadır.
- c) Açıklamalar:** Yapılabileceklerin sorumluluğu ve yetkilendirilmesi cümlelerini içermektedir. Öğretmenin yasaklarını, yönerge ve emirlerini, bütünsel bakış haklı çıkarır. Eğer kurallar üzerinde otorite yoksa öğretmen ve sınıf arasında ikilem doğabilir. Sınıfın öğretmeni kabulü hoş görmek olabilir ama söylenileni yapmak anlamı taşımayabilir. Öğretmenler söylediklerinden geri dönmemelidirler.
- d) Zaman:** Zaman kullanımı kesinlikle okul yaşantısının kullanımınıdır. Öğretmen zaman dilimi içinde aktivitelerin gün boyu nasıl noktalanacağını öngörebilmelidir. Süreler öğrencinin motivasyonunu ve katılımını etkilemektedir. Öğretmenlerden bazıları, süre kullanımında öğrencisine cesaret vermeyi seçerken; diğer bir kısmı ise beklentileri sürekli yukarı çekmeyi seçer. Süre kullanımı ve öğrencinin doğru yönlendirilmesi, otorite kullanımına katkıda bulunur.
- e) Sözel Önleme:** Dil basit bir önleme tekniğidir. Harekete geçmeden önce önlem geliştirebilir. Kelime bilgisi, vurgu, ses şiddeti sözel önleme anlam katar. İyi düşünülmüş, seçilmiş kelimelerin kullanımı önemlidir. Ses tonu ve seste ki değişimler yönergenin derecesine eşlik etmektedir. Ses şiddeti anlık olmamalıdır. Uzun vadede bu, öğretmenin karşı çıkışının bir göstergesidir.

Öğretmen sınıf içinde bu tip davranım çeşitliliklerine uyum gösterdiği takdirde, otoritesini kullanma ve kabul ettirme anlamında avantaj sahibi olabilir. Oysaki uygulamalarda öğretmenlerin genelde otoritelerini kullanırken, akıllarına ilk gelen müdahaleleri seçtikleri ve bunlarında farklı sorunlar ortaya çıkardığı tüm kesimler tarafından bilinmektedir. Melanie Klein'e (1989) göre otorite kullanımında önemli olan kaçınılmaz ve önemli yoksunlukları bulmaya bağlı, çocuğun gelişimini öngörmektir.

Öğretmen, otoriter olsa da farklı kategorilere girebilmekte ya da otoritesini birçok yönden sınıfa yansıtabilmektedir. Öğretmenin tutum ve davranışları da bu kategorilere göre çeşitlenebilmekte, sınıfta uygulama alanları bulabilmektedir. Beranger ve Pain'in (1998) bu kategorileri ve özelliklerini şu şekilde sıralamaktadır;

- a) Otoriter öğretmen:** Sınıfta, katı otoriteyi uygular. Davranış merkezli ya da pedagojik merkezli yönergeler birbirini izler. Bununla beraber; açıklayıcı kural ve buyruklar, mesleki yaklaşımlar ve dil kullanımı otorite sergilemesinde yardımcı olur. Bu tip otoriter öğretmenler, öğrencinin davranışlarına karşıdır, kesin buyruklar birbirini izler, öğretmenin sesinin şiddeti gittikçe artma eğilimlidir, mimikler özellikle tehdit edici mimikler sıklıkla kullanılır.
- b) Karizmatik otoriter öğretmen:** Karizma bir bireyin dış görünüş kalitesidir. Ancak sahte ya da gerçek olabilir. Bu tip otoriter öğretmenler karizmatik niteliklerine güvenir. Karizma onun yenilmezliğini kesinleştirir. Karizmatik nitelikleri; fiziki (boyu, kilosu), görünüşü (giysisi, mimikleri, yer değişimleri, beden hareketleri), öğrencileriyle kurduğu kontak (dokunma iletişimi, mimik uyarıları), çekiciliği. Karizmatik otoriter öğretmen bu niteliklerine güvenerek sonuna kadar kullanmaktan çekinmez.
- c) Zorba otoriter öğretmen:** Bu tip öğretmen, sınıflarda oluşan kaba davranışların sonrasında devreye girer. Bir komutan edasıyla yönerge ve kurallarını sıralar. Öğrenciler, söylemlerine uyulmadığı takdirde korkulacak yaşantılarla karşı karşıya kalacağını hissederler. Bu öğretmenlerin sınıflarında, disiplini sağlamak nispeten kolaydır.
- d) Hoşgörülü otoriter öğretmen:** Çocuklarla arasında uzlaşma arayan öğretmendir. Ancak kurallarına uymalarını isterler. Önce alt sınıf seviyelerinde, ilkokulu bitirmeden önce basit zorunlu kuralların uzlaşmayla kabul edilmesini beklerler. Öğrenci bu kabule gönüllü olabilir fakat seviye yükseldikçe bu uzlaşma farklı yönlerde kullanılabilir.
- e) Pedagog otoriter öğretmen:** Pedagojik organizasyonların sonunda otoriteye geçiş sağlanır. Bu tip öğretmenlere göre kuralların önemi ancak bilmenin gerçekleşmesi olası problemlerin çözümü ve üretimle anlaşılabilir. Öğretmen, öncelikle kurala neden uyulması gerektiğini, problem durumları yaratarak öğrencilere yaşatmak gerekliliğine inanır.

SONUÇ

Otorite kavramı, gücün göstergesidir. Öğretmenlerin sınıf içi müdahale ve tutumlarındaki başlıca kaynakları olarak gösterilebilir. Otorite kazanılmış ya da verilmiş olsun, öğretmen daima yanında taşıdığı bir kavramdır. Disiplini sağlama yollarından biri olarak da kabul edilebilir. Ancak otoritenin öğretmenler tarafından salt dış etkenler tarafından elde edileceğine inanılması yanlış olacaktır. Öğretmenin öğrenciye yaklaşımları, sağlıklı iletişimi, kabiliyetleri, bilgisi de otoriteyi ona kazandırır. Yasal dayanaklardan daha fazla, etkili öğretmenlerin öğrencilerinden aldıkları otoritedir.

Öğretmenlerimiz disiplinsiz davranışları önlemede yasal yetkilerinden çok sınıfın ortak çabalarıyla üretilecek çözümlere kulak vermelidir. Öğretmen sınıfını yönetirken fazla yasal yetkilerine bağlı kalırsa, süreç istenmeyen, ruhu olmayan

bir düzene girer. Bu düzen sınıfın ruhuna aykırıdır. C. Carrier ve R. Ozouf (1964) yasalara bağlı olmayan, ruhsal otoriteyi sağlayan etmenleri şu niteliklerle oluşturmuşlardır;

- a) Öğretmenin öğrencileri sevmesi,
- b) Sabır,
- c) Huy değişmezliği,
- d) Adalet anlayışı,
- e) Meslek bilinci.

Öğretmenlerin süreç içinde bu maddeleri tutarlılıkla sürdürmesi onların sınıflarında kabul gören otoriteyi sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

- Béranger, Patrick., Pain, Jacques. (1998). "L'autorite et L'ecole: Fin du Systeme", Migrants- Formation, no 112, mars 1998, Paris.
- Canter, L. (1976). "Assertive Discipline: A take - charge approach for today's educator", Seal Beach, CA: Canter and Associates.
- Carrier, C., Ozouf, R. (1964). "Yaşanmış Pedagoji", Öğretmen Kitapları 105, M.E. Basımevi, Ankara, 113-116.
- Çelik, Vehbi. (2002). "Sınıf Yönetimi", Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 1-5.
- Dreikurs ve diğerleri. (1982). "Maintaining Sanity in the Classroom", New York: Harper and Row.
- Erdoğan, İrfan. (2008). "Sınıf Yönetimi", Sistem Yayıncılık, İstanbul, 117-120.
- Ginott, H. (1971). "Teacher and Child", New York: Macmillan.
- Glasser, W. (1990). "The Quality School: Managing Students Without Coercion", New York: Macmillan.
- Gloton, R. (1974). "L'autorite a la derive", Casterman, Paris.
- Gür Şimşek, Işık. (1999). "Etkili Sınıf Yönetimi İçin İletişim Becerileri", Eğitim ve Bilim Dergisi Nisan 1999, Cilt: 23, Sayı: 112, Ankara.
- Jones, F. (1979). "The Gentle Art of Classroom Discipline", National Elementary Principal, (58).
- Klein, M. (1989). "L'amour et la haine", Payot, Paris, 96-97.
- Kounin, J. (1977). "Discipline and Group Management in Classrooms", New York: Holt, Rinehart, Winston.

- Kyriacou, Chris. (1998). "Essential Teaching Skills", Stanley Thornes Publishers Ltd., Second Edition.
- Öney, Ahmet., Karadağ, Engin. (2006). "İlköğretim Birinci Kademe Öğrencilerinin Sınıf İçi Olumsuz Davranışlarının Değerlendirilmesi", Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi Sayı 1, İstanbul, 119-134.
- Özpolat, Vahap., Bayındır, Nida. (2007). "Yeni Müfredatla Birlikte Değişen Sınıf Yönetiminin Öğretmen Davranışlarına Yansıması", Milli Eğitim Dergisi Sayı174, Ankara.
- Prost, A. (1992). "Education, societe et politiques", Paris, Le Seuil.
- Redl, F. ve Wattenberg, W. (1959). "Mental Hygiene in Teaching", New York: Harcourt, Brace and World.
- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı. (2006). "Anadolu Öğretmen Lisesi Öğretmenlik Meslek Bilgisi Dergisi (9.10.11 ve 12. Sınıflar) Taslak Öğretim Programı", Ankara, 4-12.